

چرا توقف، چرا شروع مجدد؟

معمولاً در دنیا هر کاری که شروع می‌شود بر اساس اهداف و برنامه‌هایی است و مسئولان و تصمیم‌گیرندگان برای رسیدن به آن اهداف از همه‌ی توانایی‌های خود استفاده می‌کنند. این کار اگر کار فرهنگی و علمی باشد قاعدتاً باید از قوت و استحکام بیشتری برخوردار باشد، زیرا فرض بر این است که مسئولان فرهنگی و علمی با علم و اطلاع و پیش‌بینی همه‌ی جوانب، ضرورت کار را دریافته و به آن اقدام نموده‌اند. اما اینکه چرا چنین برنامه‌هایی و از جمله انتشار مجله در انواع خود (هفتگی، ماهانه، فصلنامه، شش‌ماه یکبار، سالانه، و حتی دو سالانه) دوام نمی‌یابد و متوقف می‌شود معلول عواملی است که می‌توان اهم آنها را به شرح زیر برشمرد:

۱. کار از اول ضرورت نداشته و تصورات و خیالات مسئولان ضرورت آنرا توجیه کرده است.
 ۲. با آنکه ضرورت داشته است، برنامه‌ریزی برای ادامه کار مناسب نبوده و پیش‌بینی‌های لازم صورت نگرفته است.
 ۳. مسائل خاص و به اصطلاح مستحده مانع کار شده و اگر چنانچه چنین حوادث غیرمترقبه‌ای رخ نمی‌داد، کار انتشار ادامه می‌یافت.
 ۴. نیروهای کیفی برای نوشتن مقاله نبوده و یا بعداً تحلیل رفته است.
 ۵. جریان‌های سیاسی مانع کار شده و به خاطر درج مقالاتی که ممکن است برخی‌ها را خوش نیاید از ادامه‌ی کار جلوگیری کرده است.
 ۶. مدیر علاقه‌مند نبوده و یا علاقه‌مندی خود را از دست داده است.
 ۷. تعویض پی‌درپی مدیریت و نائباتی مدیریت در عدم انتشار تأثیر گذاشته است.
- اینجانب بنا ندارم که درباره‌ی یکایک موارد فوق‌الذکر به تفصیل بحث کنم. اما اشاره به پاره‌ای از آن‌ها ضروری است.

فرض اول، سوم و پنجم منتفی است، زیرا در شروع کار فصلنامه‌ی "پیام کتابخانه" با توجه به اینکه در آن زمان در حوزه‌ی کتابداری نشریه‌ای درخور وجود نداشته قطعاً ضرورت کار، متولیان را به فکر انتشار آن انداخته است. همچنین بررسی تاریخ چندساله‌ی نشریه نشان می‌دهد که توقف آن به خاطر مسائل غیر مترقبه نبوده است و نیز از آنجا که نشریه، یک نشریه‌ی فرهنگی بوده است، ربطی به مسائل سیاسی نداشته و از این حیث مصونیت داشته است. اما درباره‌ی سایر موارد می‌توان به درستی اظهار نظر کرد و گرفتاری کار را با کمی شدت و ضعف به آنها نسبت داد.

همچنین در مورد نبود نیروی کیفی (بند ۴) باید اعتراف کرد که عامل توقف فصلنامه‌ی "پیام کتابخانه" نبوده است. زیرا خوشبختانه کتابداری و اطلاع‌رسانی از آغاز و به‌ویژه پس از انقلاب اسلامی همواره با رشد کمی و کیفی توأم بوده است. فارغ‌التحصیلان رشته‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا نشان داده‌اند که توان نگارش مقاله و تغذیه‌ی مجلات علمی-پژوهشی و علمی-ترویجی را رأساً و یا با همکاری استادانشان داشته و دارند. هم‌اکنون بعضی از مجلات حوزه‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی از تراکم مقالات سخن می‌گویند و از اینکه نمی‌توانند به نیاز مشتریان خود برای چاپ به موقع مقالات پاسخ دهند اظهار نارضایتی می‌کنند. طول زمان در نوبت ماندن نویسندگان خود دلیلی برای این مدعاست.

علت شکست بسیاری از برنامه‌ها و به‌ویژه برنامه‌های فرهنگی و علمی به خاطر نبود برنامه‌ریزی درست برای ادامه‌ی کار است و عدم پیش‌بینی‌های درست (بند ۲) برای ادامه‌ی کار چه بسا موجب توقف کار می‌شود. ما هم در عالم علم و فرهنگ و نشر و انتشارات و هم در سایر موارد نمونه‌های فراوانی را شاهد هستیم که به‌خاطر نداشتن برنامه‌های درست برای ادامه‌ی کار متوقف شده‌اند. اگرچه این مسئله تا اندازه‌ای نیز به بند اول یعنی ضرورت برمی‌گردد. زیرا ضرورت، خود باید برنامه‌ریزی درست را هم به دنبال داشته باشند.

در مورد بند ۶ و ۷ باید اذعان کرد که اگر نه به عنوان علت تامه ولی می‌تواند به عنوان بخشی از علت توقف طرح‌ها و به‌ویژه برنامه‌های فرهنگی و در رأس آن انتشارات قلمداد شود. البته به ندرت می‌توان گفت که مدیری آن هم در رأس مؤسسات فرهنگی از انتشار نشریه که به نوعی سخنگوی فعالیت‌های او نیز هست استقبال نکند و یا علاقه‌مندی خود را از دست بدهد اما تعویض مدیران و یا به تعبیر بهتر تزلزل بنیان‌های مدیریت می‌تواند موجبات دل‌سردی را هم فراهم کند. به‌ویژه آنکه اگر مقامات مافوق با مدیری موافق نباشند، سعی در کم کردن بودجه‌ی او می‌کنند و او به ناچار در برنامه‌های اولویت‌بندی شده‌ی خود باید تجدید نظر کند. مثلاً وقتی مدیری نتواند حقوق کارمندان خود را تأمین کند قطعاً ضرورت نشر مجله را زیر سوال می‌برد و در اولویت آن تردید می‌کند.

آنچه گفته شد نه به عنوان تعریضی بر آنچه رفته است بلکه پیش‌درآمدی است بر آنچه باید باشد و بشود. اکنون که مدیریت جدید نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور به فکر احیای مجدد نشریه‌ی فصلنامه‌ی "پیام کتابخانه" افتاده است نشان از ضرورت توجه به مسائل فرهنگی و علمی دارد و باید آن را به فال نیک گرفت و در آسیب‌های احتمالی آینده که به برخی از آنها اشاره شد تأمل کرد و پایه‌ها را به‌گونه‌ای گذاشت تا حوادثی دیگر نهال از نو به‌پاخاسته‌ی "پیام کتابخانه" را قطع نکند.